

بینچہ خالی

بانک سینا

نگاهی اجمالی بر:

مدیریت ریسک

در سیستم بانکی

مقدمه :

فعالیت بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری در حوزه های مختلف فعالیت از جمله اعطای تسهیلات، سرمایه گذاری، صدور انواع اوراق قرضه، صدور انواع گواهی سپرده، صدور ضمانت نامه ها و گشایش انواع اعتبارات اسنادی و یا به عبارت دیگر، اقدام به ایفای نقش در بازارهای پول و سرمایه، آنها را در معرض مخاطرات و ریسکهای خاص اینگونه فعالیت ها قرار داده است. بانک ها با انواع متنوعی از ریسکها روبرو می باشند، در حال حاضر بانک های معتبر جهانی در حال انجام اقدامات موثری در زمینه مقابله با ریسک می باشند و این اقدامات چند سال اخیر از طریق بانک مرکزی ج.ا.ا در سیستم بانکی نیز در حال اجرا می باشد. تدوین قوانین و مقررات و مجموعه رهنمودهای بانک مرکزی همچون مدیریت ریسک اعتباری، مدیریت ریسک نقدینگی، نظام موثر کنترل های داخلی و دستورالعملهای سرمایه گذاری در بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری و... از جمله این اقدامات می باشد.

۱ مفاهیم و تعاریف ریسک :

تعاریف متعددی از ریسک در منابع مختلف علمی را می توان یافت، که البته هر کدام از این تعاریف بسته به بعد یا زاویه دید خود، تعریف متفاوتی از ریسک را ارائه کرده اند از جمله :

✓ **ریسک** عبارت است از هر چیزی که حال یا آینده دارایی یا توان کسب درآمد شرکت، موسسه یا سازمانی را تهدید میکند.

✓ احتمال وقوع یک حادثه با آثار منفی در مقایسه با اهداف ریسک بر حسب احتمال وقوع و آثار آن.

شدت $\times$ احتمال = مقدار ریسک

✓ **ریسک** یک دارایی عبارت است از تغییر احتمالی بازده آتی ناشی از آن دارایی.

واژه ریسک به احتمال ضرر، درجه احتمال ضرر، و میزان احتمال ضرر اشاره دارد. در این راستا ریسک احتمال خطر هم احتمال سود و هم احتمال زیان را دربر می گیرد. در حالی که ریسک خالص صرفاً احتمال زیان را در بر می گیرد و شامل احتمال سود نمی شود.

✓ **ریسک** عبارت است از احتمال تغییر در مزایا و منافع پیش بینی شده برای یک تصمیم، یک واقعه و یا یک حالت در آینده منظور از احتمال این است که اطمینانی به تغییرات نیست. در صورتی که اطمینان کافی نسبت به تغییرات وجود داشت، تغییرات مطمئن در چارچوب منافع و مزایای پیش بینی شده پوشش پیدا می کرد در حالی که عدم امکان پیش بینی ناشی از احتمالی بودن تغییرات، آن را به ریسک حاکم بر منافع و مزایا تبدیل کرده است.

۱ تعریف مدیریت ریسک :

مدیریت ریسک فرایندی است که هدف آن کاهش امکان آثار زیان آور یک فعالیت از طریق اقدام آگاهانه برای پیش بینی حوادث ناخواسته و برنامه ریزی برای اجتناب از آنها می باشد.

۱ انواع ریسک ها :

مهمترین ریسک هایی که سیستم بانک را با آن مواجه میکند، به دسته های ذیل تقسیم بندی میشوند :

✓ **ریسک اعتباری** : ریسک مربوط به زیان های ناشی از عدم بازپرداخت یا بازپرداخت با تأخیر اصل یا فرع وام از طرف مشتری

✓ **ریسک بازار :** ریسک مربوط به زیان های محتمل بر دارایی های بانک براساس تغییرات و نوسانات عوامل بازار (مانند نرخ ارز، نرخ بهره، قیمت سهام و .....)

✓ **ریسک عملیاتی :** عموماً ناشی از اشتباهات انسانی یا اتفاقات و خطای تکنیکی تعریف می شود. این ریسک شامل تقلب (موقعیتی که معامله گرها اطلاعات غلط می دهند)، اشتباهات مدیریتی و فرایندهای ناکافی یا ناصحیح داخل سازمان می باشد. خطای تکنیکی ممکن است ناشی از نقص در اطلاعات، پردازش معاملات، سیستم های جابه جایی یا به طور کلی هر مشکل دیگری در سطح سازمان روی می دهد، باشد. ریسک های عملیاتی ممکن است منجر به ریسک های اعتباری و بازار شوند.

✓ **ریسک قانونی :** زمانی مطرح می شود که یک معامله از نظر قانونی قابل انجام نباشد. ریسک قانونی در کل با ریسک اعتباری مرتبط است زیرا طرفین معامله در صورت زیان در یک معامله به دنبال بستر قانونی برای زیر سؤال بردن اعتبار معامله می گردند.

✓ **ریسک کفایت سرمایه :** عموماً ابعاد مختلف ریسک در شرکتهای مالی به طور مستقیم یا غیر مستقیم تحت تاثیر هزینه سرمایه و میزان سرمایه است. سرمایه یکی از عوامل کلیدی در تعیین میزان امنیت بانکها و موسسات مالی و اعتباری است. سرمایه کافی در شرکتهای مالی به عنوان یک ابزار امنیتی برای سایر ابعاد ریسک در طول دوره فعالیت تجاری بانکها و موسسات است. سرمایه نقاط ضعف محتمل در سایر ابعاد مالی شرکت را جذب می کند. لذا، سرمایه مبنایی برای حفظ تامین کنندگان منابع مالی شرکت به حساب می آید.

✓ **ریسک نرخ بازده :** ریسک نرخ بازده عبارت است از تغییری که در ارزش اوراق قرضه ناشی از تغییر در نرخ بازده آن اتفاق می افتد. از طرف دیگر احتمال تغییر در دریافت های آتی حاصل از فروش یک اوراق بهادار و همچنین عدم توان پرداخت سود در آن به ریسک بازده اشاره دارد. توان تولید شرکت، تغییر در تقاضا و شرایط رقابتی، تغییر در ریسک ملی و ساختار اقتصادی، ریسک سیاسی، همه و همه می تواند سود شرکتها و به تبع آن توان پرداخت سود بیشتر به اوراق بهادار را تحت تاثیر قرار دهد. به نوعی که تمامی تغییرات احتمالی در وقایع بازرگانی، در نهایت تاثیر خود را در ریسک سهام به جا می گذارد.

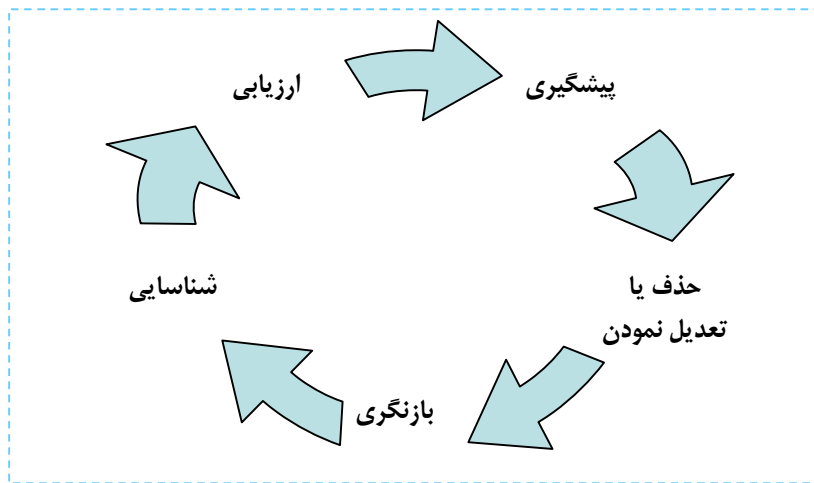
✓ **ریسک نقدینگی :** ریسک نقدینگی دارایی، که با نام ریسک نقدینگی بازار محصول هم شناخته می شود، زمانی ظاهر می شود که معامله با قیمت پیش بینی شده قابل انجام نباشد (به دلیل تغییر وضعیت نسبت به زمان معامله عادی) این ریسک در بین گونه های دارایی ها و در زمان وابسته به شرایط بازار تغییر می کند. بعضی دارایی ها مانند ارزهای اصلی یا اوراق قرضه، بازارهای عمیقی دارند و در اغلب مواقع به راحتی با نوسان کمی در قیمت، نقد می شوند اما این امر در مورد همه دارایی ها صادق نیست. در مورد بانکها، ریسک نقدینگی به دلیل کمبود و عدم اطمینان در میزان نقدینگی بانک ایجاد می شود. حالت دیگری که باعث افزایش ریسک نقدینگی می شود این است که بازارهایی که منابع بانک در آن ها قرار دارد دچار کمبود نقدینگی شوند. ریسک نقدینگی با سایر ریسک های مالی مختلط است و به همین دلیل سنجش و کنترل آن با دشواری روبرو است.

✓ **ریسک پول یا نرخ ارز :** ریسک نرخ ارز عبارت است از احتمال از دست دادن اصل و فرع سرمایه به دلیل کاهش قدرت خرید پول. تورم از طرف دیگر نرخ بهره را نیز افزایش می دهد. این امر به نوبه خود موجب کاهش ارزش اوراق بهادار خواهد شد.

اهداف مدیریت ریسک :

- ۱- تحلیل و ارزیابی ریسک
- ۲- تعیین اقدامات پیشگیرانه و کنترل ریسک
- ۳- ردیابی ریسک
- ۴- تعیین ریسک براساس رفتارهای جدید
- ۵- شناسایی موقعیتهای با ریسک بالا

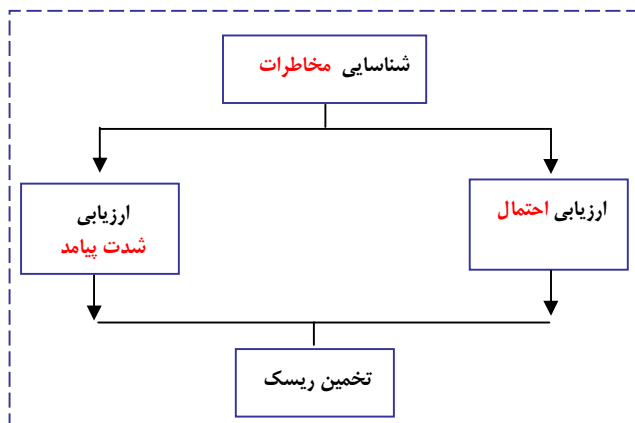
اصول اساسی مدیریت ریسک :

اعل بکارگیری روش ارزیابی برای تعیین ریسک :

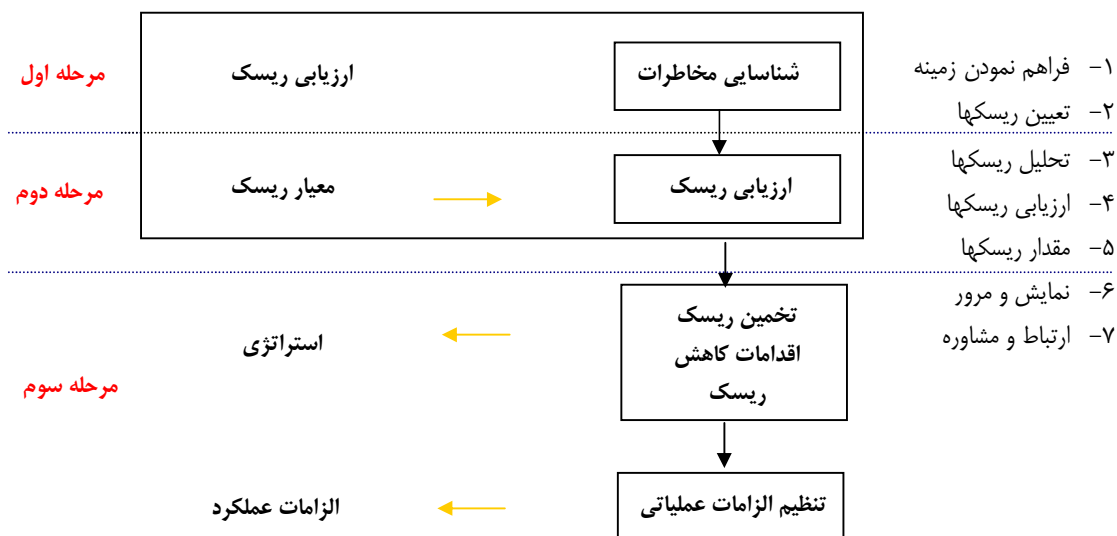
- ۱- امکان ارزیابی سریع خطر را فراهم می کند .
- ۳- نوعی هماهنگی در سراسر سازمان ایجاد می کند .
- ۴- با دید وسیعی می نگرد .

ساختار اساسی ارزیابی ریسک :

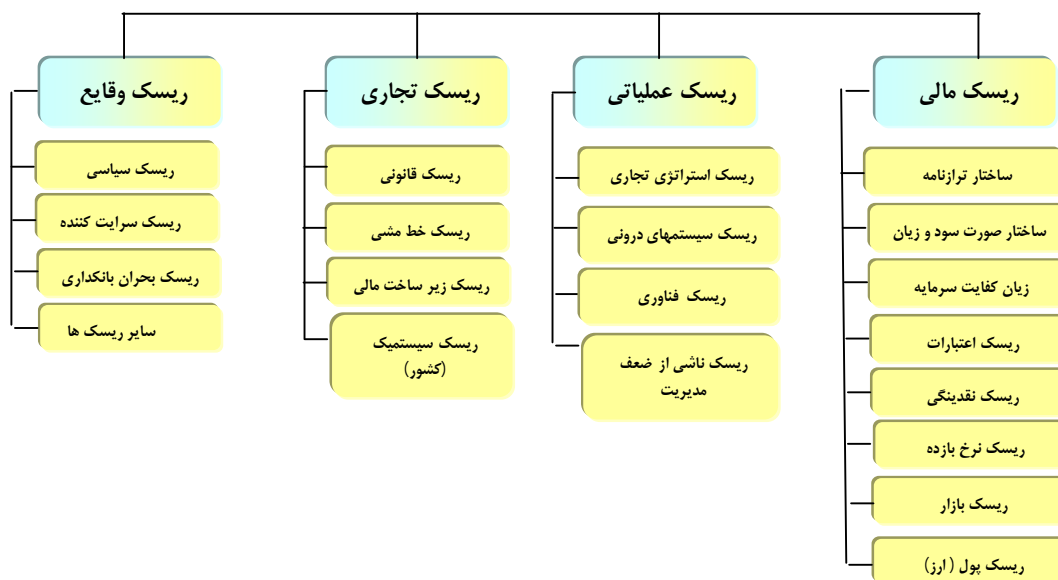
- ۱- شناسایی مخاطرات
- ۲- ارزیابی احتمال
- ۳- ارزیابی شدت پیامد
- ۴- تخمین ریسک

انجزای اصلی فرایند مدیریت ریسک :

انریسکها در خدمات بانکداری :

نموداری از ریسک ها در خدمات بانکداری

توجه

✓ ریسک قابل حذف نیست.

✓ هدف از برنامه های مدیریت ریسک ، رسانیدن ریسک به حدود قابل قبول است ، نه حذف کامل ریسک .

✓ از نظر عملی ریسک صفر وجود ندارد.

نقشه سیاستهای بانک سینا در اجرای مدیریت ریسک :

بعد از بررسی علمی مدیریت ریسک در اقتصاد کشور و سیستم بانکی ، به رویکرد بانک سینا در این رابطه می پردازیم که در برنامه عملیاتی بانک سینا که به بانک مرکزی نیز ارائه گردید ، بدان توجه ویژه ای شده است لذا لزوم رعایت اصول و ضوابط بر شرایط حاکم بر مدیریت ریسک اعتباری می بایست از سوی مدیریتهای محترم و رؤسای شعب بانک سینا بالاخص حوزه اعتبارات و پرداخت تسهیلات از اهم اولویت ها و برنامه ها قرار گیرد . در ذیل به برخی از اهداف و برنامه های بانک سینا در زمینه پیاده سازی هرچه بهتر مدیریت ریسک و تاثیر آن در حوزه اعتبارات و پرداخت تعهدات میباید اشاره خواهد شد :

- ۱- ارزیابی منابع و امکانات بانک و مدیریت منابع در جهت پرداخت تسهیلات و ایجاد اعتبار و توجیه کفایت منابع در هر یک از قراردادهای و مصوبات اعتباری با توجه بسته سیاستی - نظارتی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۸
  - ۲- رعایت سقف فردی تسهیلات و تعهدات برای تصمیم گیری هیئت مدیره درخصوص تسهیلات اعطایی جدید (تا ۲۰٪ سرمایه پایه) با توجه به بسته سیاستی - نظارتی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۸
  - ۳- اعطای تسهیلات به مشتریان اعتباری معتبر شناخته شده که در گذشته به دفعات از تسهیلات بانک استفاده نموده و نحوه بازپرداخت اقساط آنان مطلوب بوده و اعطای تسهیلات به آنها از ریسک کمتری برخوردار می باشد و همچنین شناسایی و بازاریابی مشتریان بالقوه و دارای اعتبار در جهت اعطای تسهیلات به آنان، با در نظر گرفتن سیاست های پولی و مالی کشور.
  - ۴- سرمایه گذاری مشارکتی در بخش های مجاز و مولد کشور و تکمیل و راه اندازی پروژه های در دست احداث جهت توسعه اقتصادی کشور و بازارهای هدف تعیین شده در سالهای آینده براساس واقعیت های اقتصادی جامعه.
  - ۵- هدفمند کردن پرداخت تسهیلات اعطایی بسوی طرح های مفید و همین طور پرداخت تسهیلات بر اساس نیاز جامعه و مقتضیات و شرایط اقتصادی کشور.
  - ۶- تاکید بر موازین اعتبار سنجی و رعایت بهداشت اعتباری .
  - ۷- اتخاذ سیاست های مناسب که متناسب با میزان مانده منابع و پرداخت تسهیلات در بازارهایی که در آن برگشت زمانی پول کوتاه مدت و از ریسک کمتری برخوردار است.
  - ۸- نحوه تعیین سیاستهای کلی و ضوابط مربوط به اعطای تسهیلات و نگهداری انواع دارایی های دیگر .
  - ۹- حدود اختیارات و مسئولیتها در رده های مختلف مدیریتی در مورد اعطای تسهیلات
  - ۱۰- نحوه مدیریت ، اندازه گیری و مراقبت از ریسکهای اعتباری
  - ۱۱- تعیین حدود تعهدات مشتریان ، مدیران و سهامداران
- باتوجه به موارد فوق باید بیان داشت که رویکرد اعطای تسهیلات مالی و سرمایه گذاری بانک سینا ضمن تبعیت از اصول و ارزش های حرفه ای، پاسخ به انتظارات جامعه و بر اساس ارزیابی ریسک می باشد. در اعطای تسهیلات و سرمایه گذاری ها سعی می شود از پایداری فعالیت های موضوع تسهیلات و سرمایه گذاری ها و نیز به توسعه اقتصادی و آثار مثبت محیطی و اجتماعی آن اطمینان حاصل شود.
- یکی از اهداف بانک سینا تخصیص منابع به واحدهای تولیدی، تجاری، صنعتی، خدماتی و غیره درصنوف مختلف (پس از بررسی و اعتبار سنجی طرح ها و نیاز های اشخاص متقاضی، در صورت داشتن توجیه اقتصادی و دارا بودن شرایط احراز)، در قالب یکی از عقود اسلامی شامل عقد فروش اقساطی، مضاربه، سلف، اجاره به شرط تملیک، جعاله، مشارکت مدنی و ..... میباشد.

شعب بانک در سراسر کشوری بایست در صورت مراجعه مشتریان برای اخذ تسهیلات، با توجه به نوع تسهیلات مورد تقاضا، نسبت به اخذ مدارک، مستندات، اطلاعات مالی و گردش حساب متقاضی نزد بانکها، مدارکی که دال بر احراز توانایی مالی اشخاص متقاضی تسهیلات باشد که شامل: فیش حقوق، جواز کسب و کار و مدارک سایر درآمدهای دریافتی سالانه متقاضی باشد اقدام نمایند و نیز استعلام کنترل وضعیت بدهیهای متقاضی در شعب بانک از طریق سیستم مکانیزه و حسب مورد (در مواردی با ارقام بالا از طریق مرکز با استعلام از سیستم بانکی و یا بانک مرکزی) را مد نظر قرار دهند.

باید توجه داشت ریسک اعتباری به عنوان بخشی از ریسک عملیاتی بر تمام فعالیتهای بانکها و یا موسسات مالی و اعتباری موثر می باشد براین اساس همکاران محترم شعب و بالاخص در حوزه اعتبارات باید معیارهای مناسبی را برای مدیریت و عملیاتی نمودن ریسک اعتباری در نظر گرفته و بدان توجه ویژه ای مبذول داشته باشند مانند:

- ✓ چه کسانی واجد شرایط دریافت اعتبارات و تا چه مبلغی می باشند؟
- ✓ هدف از دریافت اعتبار و محل مصرف آن چیست؟
- ✓ وضعیت فعلی ریسک (شامل ماهیت و میزان کل ریسکها) وام گیرنده یا طرف مقابل وثایق و حساسیت آنها در برابر تحولات اقتصادی یا بازار چگونه می باشد؟
- ✓ سابقه وام گیرنده و توانایی فعلی او برای بازپرداخت وام براساس روند فعالیت های مالی و پیش بینی های گردش وجوه نقد، تحت سناریوهای مختلف چیست؟
- ✓ در مورد تخصیص اعتبار به بخش مورد نظر، تخصص کاری وام گیرنده، وضعیت بخش اقتصادی و موقعیت او در این بخش چگونه است؟
- ✓ مدت و شرایط پیشنهادی اعتبار، به انضمام تنظیم موافقت نامه ای جهت محدود نمودن تغییرات آتی ریسک وام گیرنده، باید چگونه باشد؟

۵ منابع و مآخذ:

- ۱- دکتر نیک پی، احمد مدیریت ریسک دانشگاه علوم پزشکی قزوین زمستان ۸۵
- ۲- راهنورد، بابک ماتریس ارزیابی ریسک
- ۳- گروه مطالعات و مدیریت ریسک بانک اقتصادنوین
- ۴- اداره آمار و برنامه ریزی بانک سینا
- 5- <http://www.finance.blogfa.com>
- ۶- <http://www.system.parsiblog.com>
- ۷- <http://www.aftab.ir>
- 8- <http://www.fa.wikipedia.org>

عنوان: نگاهی اجمالی بر مدیریت ریسک در سیستم بانکی
گردآورندگان: اداره آمار و برنامه ریزی بانک سینا
کارشناسان: آقای ذاکری - خانم اسلامیان
تاریخ تهیه: فروردین ماه ۱۳۸۸